

УДК 378.14 (045)

DOI 10.31651/2524-2660-2018-18-34-42

ORCID: 0000-0003-3833-958X

ЗОБЕНЬКО Наталія Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
початкової освіти, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
Україна
e-mail: nsagarda07@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** Проаналізовано питання вдосконалення навчально-виховного процесу в початковій школі шляхом актуалізації психологічних знань педагога. Особливу увагу звернуто на ґрунтовну психологічну підготовку вчителя початкових класів, яка є запорукою успішного втілення в життя педагогіки співробітництва, ідей варіативності змісту навчання, його індивідуалізації й диференціації, реалізації особистісно-діяльнісного підходу в навчально-виховному процесі, упровадження активних методів і відповідних їм форм організації освітньої діяльності учнів на основі систематичної діагностики, прогнозування і корекції. Зазначено, що врахування психологічних аспектів реалізації всіх складників структури навчально-виховного процесу в їх сукупності і взаємозв'язку визначає умову ефективності його кінцевих результатів. Обґрунтовано доцільність підвищення рівня психологічної підготовки вчителя початкової школи, яка впливає на результативність навчально-виховного процесу, реалізацію особистісно орієнтованої моделі освіти, реалізацію принципу дитиноцентризму.*

Ключові слова: психологічна підготовка; психологічна компетентність педагога; психологічна і педагогічна культура; рівень методологічної озброєності; володіння психологічними основами педагогічного мислення; діагностичні методи вивчення розвитку особистості й колективу; медіаграмотність учителя; вміння управляти розумовою пізнавальною діяльністю учнів; мистецтво реалізації особистісно-діяльнісного підходу до організації виховної роботи; педагогічний такт.

Постановка проблеми. Нині посилюється тенденція психологічного забезпечення діяльності закладів середньої освіти. У зв'язку з цим підвищуються вимоги до суб'єктів освіти – педагогів. Актуальність вищезначеної проблеми зумовлена реаліями і потребами сучасного освітнього процесу. Так, у Концепції «Нова українська школа» акцентується увага на збереженні цінностей дитинства, необхідності гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [1, с. 11].

З виникненням нової освітньої парадигми, що орієнтована на особистість, зростають вимоги і до вчителя початкової школи, який має реалізувати освітні зміни відповідно до Концепції «Нової української школи». Реалізувати цю програму здатний учитель, який озброєний психолого-педагогічними знаннями і надійними методиками. Саме він – педагог – визначає долю майбутнього покоління, долю розвитку і реалізації інтелектуального і духовного потенціалу країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми організації освітнього процесу відповідно до сучасних вимог досить докладно висвітлюються в сучасній психолого-педагогічній літературі (І. Д. Бех, С. І. Болтівець, В. Й. Бочелюк, Л. В. Долинська, С. Д. Максименко, Ю. В. Мельник, В. М. Поліщук, О. В. Скрипченко, Л. Д. Столяренко та інші). У сучасних дослідженнях стверджується що, зміна ролі й місця особистості в освітньому процесі

привела до підвищення вимог щодо психологічної компетентності вчителя, підвищення якості психологічної підготовки майбутніх педагогів (О. М. Коберник, Л. А. Лазаренко, Ю. В. Мельник, В. Г. Панок, В. А. Семиченко, Д. В. Прасол та інші).

Метою статті є обґрунтування важливості психологічної підготовки вчителя початкової школи до професійної діяльності в контексті викликів сучасності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сучасне суспільство висуває замовлення на підготовку вчителя початкової школи з відповідним рівнем готовності до професійно-педагогічної діяльності як особистісного утворення, що визначається відповідним рівнем вихованості, загальнолюдської культури, педагогічною спрямованістю й громадянською позицією, глибокими науковими фаховими і педагогічними знаннями, компетентністю, діловитістю, гуманістичною духовністю, широкою ерудицією й соціальною активністю. У руслі цих вимог на систему вищої освіти покладено завдання якісної професійної підготовки фахівця як одного з початкових, базових етапів його професіоналізації та становлення.

У контексті сучасних викликів крім знань в області предмета, який викладається, учитель повинен мати цілу гаму спеціальних професійних умінь і навичок, насамперед, пов'язаних із психологічною підготовкою.

Загальновідомо, що основу педагогічної освіти становить психологічне знання як учення про сутність людини і закономірності її розвитку. Нині дедалі більшої актуальності набуває формування психологічної компетентності вчителя початкової школи, яка виступає складником його професійної компетентності. Відомо, що психологічна компетентність – це здатність застосовувати психологічні засоби навчання в організації взаємодії в освітній діяльності.

Аналіз досліджень науковців [2; 3; 4; 5; 6; 7] дає змогу стверджувати, що психологічна компетентність педагога – важливий елемент професійної педагогічної компетентності, який багато в чому визначає педагогічний професіоналізм сучасного педагога, особливо в умовах зміни освітньої парадигми, нового підходу до освіти в нашій країні. Ми поділяємо думку І. С. Литвиненко [8, с. 57] щодо професійної компетентності вчителя, яка має сформуватися у процесі навчання і містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності та поведінкові моделі особистості, оскільки сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений із сучасними світовими вимогами до освітнього процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації освітньої діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості, її підготовку до вирішення завдань життєтворчості, володіє відповідними психологічними властивостями.

О. В. Кочерга [9] констатує, що зміст професійної компетентності вчителя охоплює сформованість як предметних, так і методичних знань, а також професійних (знання про основні напрями і зміст праці вчителя, сутність і особливості професійно-педагогічної діяльності, розвиток педагогічної й психологічної наук, професійну підготовку). Зокрема, особливо важливою на сучасному етапі розвитку освіти постає проблема психологізації методики навчання і виховання. Звичайно, глибокі й різнобічні знання психології (загальної, вікової, педагогічної і соціальної) є складником надбань загальнолюдської культури, педагогічної спрямованості. Вони в значній мірі визначають професійну компетентність, ерудицію вчителя, його соціальну активність, а, отже, рівень підготовки особистості до професійно-педагогічної діяльності.

Нині досить важливим для вчителя початкових класів є усвідомлення ним своїх особистісно значущих властивостей, професійних якостей та оволодіння психологічними основами застосування активних методів освітньої діяльності. Це сприятиме подоланню значних труднощів у становленні їхньої професійної

самосвідомості, подальшій педагогічній діяльності. Для здійснення освітнього процесу вчитель має володіти глибокими знаннями психіки школяра, розумінням його психічних станів, вміннями добирати для уроків і заходів інформацію, контролювати свою діяльність і поведінку, а також індивідуальними психічними і фізіологічними властивостями, що забезпечують ефективне формування професійної компетентності, входження у професію під час фахової підготовки і практичної діяльності, успішне виконання професійних функцій.

На думку О. В. Кочерги [9], психологічна компетентність педагога спирається на те, що психологічний складник педагогічної діяльності охоплює міжособистісне оцінювання, стереотипізацію, класифікацію, порівняння, зіставлення, аналіз, рефлексію. На основі цього формується образ іншої людини, відбувається розуміння головних детермінант її поведінки і стосунків.

Отже, психологічна компетентність представляє собою інтегровану характеристику рівня професійної підготовленості педагога, яка базується на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях і вироблених комунікативних вміннях, що проявляються в єдності з особистісними якостями. Саме від психологічної компетенції вчителя початкової школи залежить успішність вирішення професійних завдань.

Актуальним є відображення культурно-творчої функції вчителя як важливого складника його професіоналізму завдяки чому і можлива гуманізація виховання, подолання технократичного підходу і формалізму в педагогічній роботі (І. Д. Бех, В. І. Войтко, О. В. Проскура, В. В. Рибалка, О. С. Созонюк, Р. І. Скульський, Н. В. Чепелева).

З огляду на нову ситуацію в освітньому просторі України, детермінанти розвитку психологічної культури вчителя початкової школи визначають його психологічну готовність якомога повніше реалізовувати культуротворчу, гуманістичну функції, здатність оволодівати професійними цінностями і сучасним інструментарієм вивчення і розвитку індивідуальності молодшого школяра [10].

На важливість і необхідність підвищення психологічної культури вказує В. Г. Панок. Науковець підкреслює, що підвищення психологічної культури педагогів – це один із важелів, який зможе покращити ситуацію у практиці навчання, виховання і розвитку молоді [4, с. 4].

Отже, педагогічна культура – складник інтелігентності, яка немислима без оволодіння вчителем загальнолюдською культурою, новаторським педагогічним досвідом, фундаментальними психолого-педагогічними знаннями, мистецтвом людинознавства, розвитку дослідницьких навичок, що вкрай необхідне сучасній початковій школі.

Не можна не відмітити досить важливий, хоч і загальновідомий аспект психологічного знання – його світоглядне значення, головний складник методологічної підготовки вчителя, що в значній мірі визначає психологічну культуру вчителя, його психолого-педагогічну свідомість, особливості саморегуляції в освітньому процесі, а також зміни в інтелектуальній діяльності й емоційно-вольовій сфері особистості.

Грунтовна психологічна підготовка вчителя початкових класів є запорукою успішного втілення в життя педагогіки співробітництва, ідей варіативності змісту навчання, його індивідуалізації й диференціації, реалізації особистісно-діяльнісного підходу в освітньому процесі, упровадження активних методів і відповідних їм форм організації освітньої діяльності учнів на основі систематичної діагностики, прогнозування і корекції. Без цього вчитель не зможе забезпечити правильне визначення, оцінювання можливих реальних фактів і наслідків від передбачуваних способів дій у заданих умовах навчання.

Рівень вихованості, інтелігентності й культури вчителя визначається у значній мірі втіленням у стилі його щоденної діяльності високого професіоналізму, постійного

виходу на гуманістичні проблеми галузі науки, основам якої він навчає учнів, власного підходу до формування ставлення учнів до культури, відображення соціальної проблематики у змісті навчально-виховних занять, готовності педагога до ініціативного і відповідального застосування засобів професійної педагогічної культури, народної педагогіки, народознавства.

В умовах визнання пріоритету загальнолюдських цінностей у забезпеченні освіти, навчання і виховання молодших школярів у всій структурі системи безперервної освіти великого значення набуває оволодіння вчителем-вихователем етнопсихологією, народною педагогікою. Справді, центральною фігурою національної школи є вчитель-педагог, здатний захопити, пробудити потребу внутрішньої праці учня, праці душі і розуму, рук і серця, праці, яка відкриває світ культури народу, його традицій, надій.

Психологічна підготовка вчителя початкових класів у плані його професійної діяльності актуалізується також тим, що освітній процес – це суб'єкт-суб'єктна соціально-педагогічна взаємодія, яка включає механізм управління психічним розвитком людини. Особливого значення набуває фундаментальність психолого-педагогічної і методичної підготовки вчителя, рівень методологічної озброєності, володіння психологічними основами педагогічного мислення, наявності здібностей до реалізації полісуб'єктного діалогічного підходу в освітньому процесі. Мова йде про те, наскільки педагог володіє методологією психологічно-педагогічної взаємодії, яка забезпечує не просто передачу деякої інформації від учителя до учнів, а сумісний особистісний розвиток, співпрацю. Це вимагає опори вчителя на знання методів, принципів, постулатів і стратегії діалогіки, на досвід народної мудрості.

Важливо також оволодіння вчителем діагностичними методами вивчення розвитку особистості й колективу в умовах освітнього процесу, що дає можливість педагогічно грамотно впливати на особистість молодшого школяра з метою його гармонійного розвитку, оцінювати ситуацію у відносинах із колективом і вибирати раціональні способи спілкування, урахувавши комунікативну природу освітнього процесу, на що нині, на жаль, недостатньо звертається увага.

Науковці [6; 9; 11; 12] констатують, що оволодіння вчителем початкової школи найбільш необхідними методиками вивчення інтелектуальних і емоційно-вольових особливостей молодших школярів, їхніх інтересів, нахилів, вироблення практичних умінь роботи з цими методами і аналізу одержаних результатів є дуже важливим. Ми вважаємо, що глибоке і всебічне вивчення особливостей учнів вимагає і зміни методів, форм, засобів організації освітнього процесу, що дозволяє максимально його індивідуалізувати, створити оптимальні умови для розвитку кожного вихованця.

В. А. Семиченко [6] зазначає, що професійний педагог має бути професійним психологом. Він повинен, передусім, знати особливості своєї особистості, свої сильні і слабкі сторони, мати адекватну самооцінку, навички саморегуляції. Також педагог повинен знати своїх учнів, розуміти їхні вікові й індивідуальні особливості, застосовувати ці знання у процесі налагодження взаємодії з учнями. Крім того, педагог повинен мати в розпорядженні великий запас знань з області психології управління, конфліктології, психології спілкування й інших областей психологічного знання.

Зокрема, при розв'язанні завдань навчання і виховання учнів початкових класів педагог, за згаданої умови, зможе спиратися на комплекс психологічних знань, перш за все, на закономірності вікового й індивідуального психічного розвитку дитини молодшого шкільного віку, оскільки взаємозв'язок і взаємообумовленість навчання і психічного розвитку дитини є потужним резервом підвищення навчально-виховної роботи у школі. Більше того, лише за згаданої умови вчитель зможе у змісті освітнього процесу орієнтуватися на зону найближчого розвитку дитини, а значить, акцентувати увагу на формуванні в учнів уміння вчитися, самостійно засвоювати знання, активно ставитися до

процесу навчання. За цих умов зможе успішно долати і більше того – попереджувати труднощі у спілкуванні з учнями, реалізації індивідуального підходу до них. Відомо, що спілкування в його різноманітних формах і функціях є основним способом творення освітнього процесу. На нашу думку, правильне врахування індивідуальних особливостей учня, широка опора на об'єктивні дані саморозвитку дитини є важливою і необхідною умовою: реалізації розвивального навчання, стимулювання самостійного розвитку особистості на різних вікових етапах її становлення; розвитку вольових якостей, наполегливості в подоланні труднощів; спрямованості на вдосконалення своїх можливостей за допомогою самовиховання та самоосвіти; впливу на розвиток мотивів, адекватних завданням освітнього процесу; ефективної допомоги у формуванні самостійного професійного самовизначення на основі оптимізації самопізнання та дійових взаємозв'язків учителів і батьків учнів; планування і прогнозування навчальної діяльності, формування особистісних якостей учня; розроблення стратегії вироблення в учня потреби в самоаналізі, самооцінюванні і самовдосконаленні. Інакше, рефлексивної активності як особливого синтезу особистісного й інтелектуального новоутворення у психіці дитини.

Становлять інтерес дослідження О. М. Мельника [11] щодо важливості діагностичної діяльності вчителя початкових класів, яка є важливим інструментом психолого-педагогічного вивчення особистості дитини, рівня її науковості і вихованості, прогнозування динаміки розвитку учня та професійного самовдосконалення педагога, чинником підвищення ефективності педагогічного процесу. Об'єктом діагностичної діяльності вчителя є педагогічний процес, що дозволяє діагностувати, проектувати і конструювати особистісно орієнтоване навчання та виховання.

Оволодіння вчителем методиками вивчення особистості учня і застосування його результатів підсилює науковий підхід педагогічної діяльності. Іншими словами, це надійний інструментарій психодіагностики, вивчення характеру взаємозв'язків і взаємостосунків в учнівському середовищі. З урахуванням цього можлива до певної міри ломка стереотипів традиційного педагогічного мислення, формалізму і спрощеності у плануванні, організації й проведенні виховної роботи, в аналізі її результатів. Це важливий складник методологічного аспекту підготовки педагога, що визначає структуру його психологічної компетентності.

Отже, психологічна діагностика – основа ефективного проектування вчителем індивідуального підходу, побудови стратегій виховних впливів з урахуванням динаміки психологічних якостей, реалізації принципу диференційованого підходу до навчання.

Учитель, який здатний провести психологічний аналіз різноманітних ситуацій реального освітнього процесу, зможе забезпечити варіативність його побудови з метою розвитку навчально-пізнавальної активності, уяви та інтуїції учнів, їхньої когнітивної й емоційно-вольової сфери. Зрештою, шкільна психодіагностика необхідна у зв'язку з завданнями психолого-педагогічного всеобучу батьків, які не менше, якщо не більше, відповідальні за збереження психічного здоров'я дітей молодшого шкільного віку з урахуванням вікових особливостей розвитку психіки.

Слід зазначити, що врахування психологічних аспектів реалізації всіх складників структури освітнього процесу в їх сукупності і взаємозв'язку визначає умову ефективності його кінцевих результатів. Відомо, що оволодіння навчальним матеріалом як засіб розвитку особистості в значній мірі залежить від сприймання, запам'ятовування, мислення, уяви, стійкості та обсягу уваги та ін. Ось чому важливо, щоб учитель у змісті освітнього процесу зумів грамотно якомога повніше забезпечити взаємодію розумових, емоційних і мотиваційних аспектів психічної діяльності учня.

Учитель швидше досягне високої ефективності навчання, коли при побудові його він намагатиметься забезпечити його варіативність, що дасть змогу врахування вікових та індивідуальних особливостей, можливість активного залучення в ході

освітньої діяльності таких психічних процесів особистості, як зорове, слухове, тактильне сприймання, різні види уваги, пам'яті, мислення та ін. Це сприятиме системному формуванню психічних новоутворень учня у процесі оволодіння ним інтелектуальними надбаннями, а не лише накопиченню відокремлених інформаційних даних. Досягти цього можна стимулюванням на уроках дослідницької діяльності, самостійного пошуку способів і засобів виконання навчального завдання, реалізацією інтерактивних методів, які є в арсеналі практичної психології.

Комплекс психологічних знань як складова педагогічної технології в значній мірі актуалізується створенням і розширенням в наш час географії нових типів шкіл і необхідністю дослідження результатів впливу на психічний розвиток учнів багатьох інших інновацій.

Продуктивним виявляється оволодіння вчителем основами комп'ютерної грамотності, медіаграмотності, зокрема, застосування медіазасобів у психолого-педагогічних дослідженнях, навчанні конкретного предмета, усвідомлення їх ролі у підвищенні педагогічної майстерності. На основі застосування комп'ютерної техніки розширюються можливості ефективного моделювання різних сторін педагогічної діяльності, що сприяє поглибленню професійної самосвідомості вчителя у процесі оволодіння комп'ютерною методикою розв'язування типових психолого-педагогічних проблем учителем, який знаходиться в рефлексивній позиції. Цей важливий шлях розвитку творчого підходу до педагогічної діяльності, пошуку ефективних способів і прийомів навчання і виховання, знахідок новаторства.

Діалектика педагогічного процесу в сучасних умовах обумовлює двоєдину мету формування особистості – творче самооновлення людини і підвищення рівня духовного розвитку свідомості і переконаності. Важливою умовою ефективності виховного впливу учителя є оволодіння ним мистецтвом реалізації особистісно-діяльнісного підходу до організації виховної роботи як умови виключення хибної традиційної практики привнесення в світоглядний досвід учнів моральних сентенцій і ціннісних орієнтацій у готовому вигляді, умовою, яка сприяє тому, щоб учні, пізнаючи самих себе і інших, оволодівали когнітивними, емоційно-оцінним і регулятивним структурними компонентами самовиховання, саморозвитку і самовизначення в житті, відношення до реального життя, суспільних явищ і об'єктивної дійсності, етичних норм поведінки.

Організація виховного процесу, за якої учень виступає суб'єктом цього процесу, інтеграція виховної роботи з елементами випереджальних методик психолого-педагогічних досліджень, побудова її з урахуванням глибокого осмислення результатів таких досліджень сприяє вихованню в учнів самокритичності, суспільної активності, громадянської позиції. Тільки такий учитель спроможний забезпечити освітній процес на рівні розвитку науки і суспільних відносин, залучити учнів до творчого оволодіння знаннями і саморозвитку, який сам до певної міри є дослідником, відчуває дух часу, здатний подолати стереотипи, володіє інтуїцією і науковим передбаченням. Образно кажучи, учителю початкової школи слід бути не лише сучасним фахівцем у певній галузі науки (що, безперечно, є однією з першочергових умов формування його педагогічної майстерності), але і відмінним знавцем всіх галузей людинознавства (анатомії, фізіології, психології, антропології та ін.). Це важливо тому, що крім необхідності забезпечення наукового рівня освітнього процесу (відбору змісту навчальної інформації, узагальнення, класифікацію, розпредмечування фактів, явищ, понять, виявлення функцій, розкриття внутрішніх зв'язків і відношень, міжпредметних зв'язків і на цій основі структурування матеріалу, який вивчається, відповідно до мети і завдань вивчення навчального предмета, вікових особливостей учнів), чи не найважливішим чинником успішної педагогічної діяльності є вміння управляти розумовою пізнавальною діяльністю учнів, їхнім громадянським становленням.

Про які б здібності вчителя не йшла мова, чи то педагогічні й психологічні, дидактичні й академічні, організаторські й комунікативні, мовні й перцептивні, усі вони взаємозв'язані в такій професійній якості, як педагогічний такт. Ця якість є свого роду показником рівня оволодіння педагогом знаннями особливостей власної психіки і психіки інших, регулятором його поведінки і взаємовідносин з учнями, індикатором володіння власними емоціями і уміннями управління емоційною сферою учнів, каталізатором авторської педагогіки і суспільної активності. Вище зазначене, дозволяє нам стверджувати про педагогічний такт, що є запорукою високого професійного рівня культури педагога.

Отже, урахування психологічних аспектів розвитку учня, підтримання сприятливої атмосфери в дитячому і педагогічному колективах, визначення педагогом реальних перспектив в особистісному зростанні та розкриття потенціалу кожного школяра – усе це і багато іншого в гармонійному поєднанні впливають на результативність освітнього процесу, реалізації особистісно орієнтованої моделі освіти, реалізації принципу дитиноцентризму, вимагаючи від учителя початкової школи глибоких знань із психології, уміння майстерно їх застосувати.

Учитель початкової школи здатний виконати свою високу соціальну місію і найголовнішу функцію за умови опори на знання дитини, її індивідуальних, вікових, психофізіологічних особливостей, нахилів, здібностей і інтересів, настрою, переживань. Та цим не вичерпується психологічне забезпечення освітнього процесу, розгляду його як процесу управління психічним розвитком молодшого школяра, який виступає суб'єктом цього процесу відносно інших і самого себе, дотримання психолого-педагогічних нормативів і критеріїв структурування навчальної інформації, вибору методів, форм і засобів навчання, методів контролю і корекції навчання згідно з його метою. Усе це вимагає високого рівня психологічної підготовки вчителя початкової школи, зокрема, оволодіння принципами і методами психолого-педагогічних досліджень, методами опрацювання їх результатів і наукової інтерпретації.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Представлений аналіз розуміння психологічної підготовки педагога до професійної діяльності дає можливість означити шляхи підвищення ефективності педагогічної діяльності й розвитку особистості педагога, розбудови розвивального середовища в початковій школі з урахуванням природних можливостей дитини, орієнтованості на кожну особистість, розкриття її задатків і можливостей, різнобічного розвитку індивідуальності дитини на основі виявлення інтересів і потреб, спрямованості на захист інтересів дитини.

Серед перспектив подальшого дослідження даної проблеми виокремлюємо роботу з вивчення інноваційних підходів щодо психологічної підготовки вчителя початкових класів до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
2. Коберник О. М. Організація виховного процесу на засадах проєктивної педагогіки / О. М. Коберник // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 4. – С. 74–81.
3. Лазаренко Л. А. Психологічна компетентність педагога як чинник професіоналізації / Л. А. Лазаренко // Сучасні наукові технології. – 2008. – № 1. – С. 67.
4. Мельник Ю. В. Психологічний супровід інноваційної діяльності педагога / Ю. В. Мельник. – Рівне, 2008. – 63 с.
5. Панок В. Г. Психологічна культура педагогічних працівників як умова розвитку здібностей та формування ціннісних орієнтацій учнів / В. Г. Панок // Психолог. – 2009. – № 22–23. – С. 3–5.
6. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності / В. А. Семиченко. – Київ : Вища школа, 2004. – 336 с.
7. Прасол Д. В. Особливості формування психологічної готовності майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності / Д. В. Прасол // Науковий вісник Миколаївського державного

- університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Психологічні науки. – 2012. – Т. 2, Вип. 9. – С. 197–201. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2012_2_9_40.
8. Литвиненко І. С. Психологія управління в освіті : методичний посібник / І. С. Литвиненко, Д. В. Прасол, Л. В. Теглівець – видання 2-е. – Миколаїв : Вид-во «Арнекс», 2008. – 104 с.
 9. Кочерга О. В. Розвиток психологічної компетентності вчителя початкової освіти / О. В. Кочерга // Рідна школа. – 2013. – № 11. – С. 52–56.
 10. Созонюк О. С. Детермінанти розвитку психологічної культури вчителя початкової школи : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / О. С. Созонюк ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2002. – 20 с. – укр.
 11. Мельник О. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до діагностичної діяльності : Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. М. Мельник; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – Київ, 2002. – 20 с.
 12. Кочерга О. В. Сенситивний стан і професійна компетентність педагога : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Проектування розвитку та психолого-педагогічний супровід обдарованої особистості»], (м. Бучач, 22-23 березня 2012 року). – Бучач : ТОВ «Інформаційні системи», 2012. – С. 22–28.

References

1. Bibik, N. M. (2018). *New Ukrainian School: Teacher's Advice*. Kyiv: LTD «Litera» (in Ukr.)
2. Kobernik, O. M. (1998). The Organization of educational process on the basis of projective pedagogy. *Pedagogyka u psykologiya (Education and psychology)*, 4, 74–81 (in Ukr.)
3. Lazarenko, L. A. (2008). The Psychological competence of the teacher as a factor of professionalization. *Suchasni naukomistki tekhnolohiyi (Modern high technology technologies)*, 1, 67 (in Ukr.)
4. Melnyk, Y. V. (2008). *The Psychological support of the innovative activity of the teacher*. Rivne (in Ukr.)
5. Panok, V. G. (2009). The Psychological culture of pedagogical workers as a condition for the development of abilities and the formation of value orientations of students. *Psycholog (Psychology)*, 22–23, 3–5 (in Ukr.)
6. Semichenko, V. A. (2004). *The Psychology of pedagogical activity*. Kyiv: Higher school (in Ukr.)
7. Prasol, D. V. (2012). The Peculiarities of formation of the psychological readiness of the future teacher of elementary school for professional activity. *Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Ser.: Psykholohichni nauky (Scientific Herald of V.O. Sukhomlynsky Nikolaev State University: Psychological Sciences)*, 2, Vol. 9, 197–201. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2012_2_9_40. (in Ukr.)
8. Litvinenko, I. S. (2008). *The Psychology of Management in Education: A Methodical Manual*. Mykolayiv: Arnex (in Ukr.)
9. Kocherga, O. V. (2013). The Development of psychological competence of the teacher of elementary education. *Ridna shkola (Native school)*, 11, 52–56 (in Ukr.)
10. Sozonyuk, O. S. (2002). *The Determinants of development of psychological culture of the teacher of elementary school*. Rivne (in Ukr.)
11. Melnyk, O. M. (2002). *The Preparation of future teachers of elementary school for diagnostic activity*. Kyiv (in Ukr.)
12. Kocherga, O. V. (2012). *Sensitive state and professional competence of the teacher: author's abstract dis. ... candidate psychologist sciences: 19.00.07* (in Ukr.)

Abstract. ZOBENKO Nataliya Anatoliyivna. The Current Issues of Psychological Training of an Elementary School Teacher to Professional Activity.

Introduction. Today, the trend of psychological support of educational activities of secondary education institutions is growing. In connection with this, the requirements for subjects of education, teachers, are increasing. The urgency of the above mentioned problem depends on the realities and needs of the modern educational process. With the emergence of a new personality-oriented educational paradigm, the demands are also growing on an elementary school teacher, who must implement educational changes in accordance with the concept of the “New Ukrainian School”. A teacher armed with psychological and pedagogical knowledge and reliable methods is able to implement this program.

The purpose of the article is to justify the importance of the psychological preparation of an elementary school teacher for professional activities in the context of the challenges of our time.

Results. Today, the formation of the psychological competence of an elementary school teacher is becoming increasingly important, and is an integral part of its professional competence. Substantial psychological preparation of primary school teachers is the key to successful implementation of the pedagogy of cooperation, ideas of variability of teaching content, its

individualization and differentiation, the implementation of a personal activity approach in the educational process, the introduction of active methods and the corresponding forms of organizing educational activities of students on the basis of systematic diagnostics, prediction and correction. Without this, the teacher will not be able to provide the correct definition, the assessment of possible real facts and the consequences of the proposed methods of action in the given learning conditions.

In particular, when solving problems of teaching and educating pupils of primary classes, a teacher, according to the above-mentioned condition, will be able to rely on a complex of psychological knowledge, primarily on the laws of the age and individual mental development of a child of primary school age, since the relationship and interdependence of training and mental development of a child is a powerful reserve of increasing educational work in school. Moreover, only for the above mentioned conditions the teacher will be able to orient in the content of the educational process to the zone of the child's nearest development, and therefore, focus on the formation of pupils' ability to learn, independently assimilate knowledge, and be actively involved in the learning process.

Originality. *Taking into account the psychological aspects of the implementation of all components of the structure of the educational process in their totality and interrelation determines the condition of the effectiveness of its end results. Increasing the level of psychological preparation of an elementary school teacher, in particular, mastering the principles and methods of psychological and pedagogical research, the methods of processing their results and scientific interpretation affects the effectiveness of the educational process, the implementation of a personality-oriented educational model, the implementation of the principle of the child of centrism.*

Conclusion. *The presented analysis of the understanding of the psychological preparation of a teacher for professional activity makes it possible to increase the effectiveness of pedagogical activity and the development of the teacher's personality, the development of a developing medium in primary school based on the child's natural capabilities, focus on each personality, and reveal their potential, diversifying the development of the child's individuality on the basis of identifying interests and needs, and focusing on protecting the interests of the child. Among the prospects for further research of this problem, we highlighted the work on the study of innovative approaches to the psychological preparation of primary school teachers for professional activities.*

Key words: *psychological preparation, psychological competence of the teacher, psychological and pedagogical culture; level of methodological equipment; possession of the psychological foundations of pedagogical thinking, diagnostic methods for studying the development of a person and team; media literacy of the teacher; the ability to manage the mental cognitive activity of students; the art of realization of the personality-activity approach to the organization of educational work; pedagogical tact.*

*Одержано редакцією 30.09.2018
Прийнято до публікації 04.10.2018*